

Voorwoord 5

Inleiding 7

- Terminologie 7
- Aanduiding van talrijkheid 7
- QR-codes 8
- Topografie 8
- Legenda 8
- Vogels (leren) kijken 9
- Waar let je op? 9
- Maak foto's en/of geluidsopnamen! 9
- Cursussen en trainingen 9

Soorten 11

- Ganzen 12
- Eenden 18
- Zee-eenden 28
- Duikers 32
- Zeevogels 34
- Aalscholvers 36
- Kleine witte reigers 38
- Arenden 40
- Roofvogels 42
- Valken 44
- Rallen 46
- Plevieren 48
- Strandlopers 50
- Ruiters 54

Grutto's en grote grijze snip 58

Snippen 60

Franjepoten 62

Jagers 64

Meeuwen 68

Sterns 78

Alken 82

Uilen 84

Gierzwaluwen 86

Zwaluwen 90

Piepers 92

Kwikstaarten 96

Nachtegalen 98

Tapuiten 100

Grasmussen 106

Rietzangers 108

Spotvogels 114

Loofzangers 116

Vliegenvangers 126

Klauwieren 128

Spreeuwen 132

Kruisbekken 134

Gorzen 136

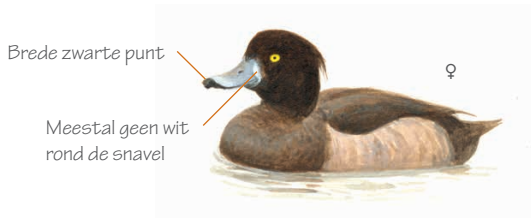
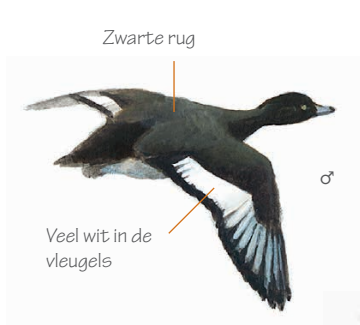
Info 140

Index 143

Eenden

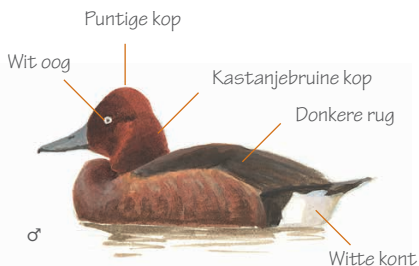
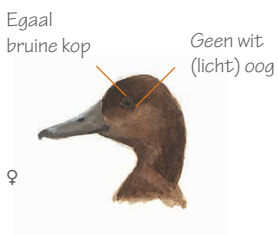
Kuifeend

Jaarvogel, algemeen
40–47 cm
Meren, plassen, sloten en
parkvijvers, ook in dorpen



Witoogeend

Jaarvogel (sep–apr), schaars
38–42 cm
Voedsel- en vegetatierijke
vijvers en plassen,
voornamelijk in het
winterhalfjaar



Ringsnaveleend

Dwaalgast, zeer zeldzaam
37–46 cm
Plassen en meren in
winterhalfjaar (keren vaak
jaarlijks terug naar dezelfde
overwinteringsplek)



Kuifeend Het vrouwtje van de kuifeend kan makkelijk verward worden met de andere vrouwtjes eenden op deze pagina's. Overwegend bruintinten met een lichtbruine flank. Adulte vrouwtjes hebben altijd een kuif, juvenielen hebben een aanzet van een kuif. Sommige vrouwtjes hebben wit onder de staart of een witte band rond de snavel.

Witoogeend De witoogeend is een zeer zeldzame broedvogel en zeldzame jaargast. Het mannetje van de witoogeend is geheel donkerbruin met in de zon een roodbruine gloed met een witte iris. Ze hebben een typische puntige kopvorm. Bij het vrouwtje ontbreekt de witte iris en zijn de bruine tinten minder uitgesproken, maar wel egaler bruin dan bij een vrouwtje kuifeend. Witoogeenden hebben altijd veel wit onder de staart dat bovendien scherp afgetekend is.

Ringsnaveleend De zeldzaamste van deze drie eenden is de ringsnaveleend. Het mannetje lijkt erg op een mannetje kuifeend, maar de kuif ontbreekt (er is alleen een aanzet) en de flank is alleen aan de voorkant wit, maar voor de rest lichtgrijs. Op de snavel loopt een witte band over het puntje met daarvoor een zwarte snavelpunt. Over de snavelbasis loopt een heel dun wit lijntje. Het vrouwtje heeft duidelijkere bruintinten dan de andere eenden en een kenmerkend hoog achterhoofd. Tussen het oog en de snavel is een lichte vlek zichtbaar. De snavel van een adult vrouwtje is grijs, wit en zwart vanaf de kop. Bij jonge vogels ontbreekt het wit op de snavel.

Zeevogels

Grauwe pijlstormvogel

Doortrekker (aug–okt),
schaars
40–50 cm, S 93–106 cm
Langs de kust (vooral
bij westenwind), niet in
binnenland

Lange smalle
vleugels

Donkere buik

Vale pijlstormvogel

Doortrekker (juli–okt),
zeldzaam
34–39 cm, S 78–90 cm
Langs de kust, niet in
binnenland

Bruinige tekening
op onderdelen met
lichte buikvlek

Bruine
onderstaart-
dekveren

Noordse pijlstormvogel

Doortrekker (jun–okt),
schaars
30–35 cm, S 71–83 cm
Langs de kust (vooral
bij westenwind), niet in
binnenland

Witte onderdelen

Scherp contrast
tussen witte
onderdelen en
zwarte bovendelen

Noordse stormvogel

Jaargast, vrij algemeen
43–52 cm, S 101–107 cm
Gehele jaar langs de kust,
zeer zeldzaam boven land

Grote kop met
dikke snavel



Stijve vleugels



Grauwe pijlstormvogel Minst zeldzame pijlstormvogel. Onder juiste omstandigheden kunnen er tientallen worden waargenomen. Bij harde wind vaak keilend, gebruikmakend van windstromen in golfdalen. Lange slanke vleugels met (bij goed licht) lichte banen op ondervleugels. Verder egaal donkerbruin op buik en bovendelen.

Vale pijlstormvogel Zeldzaamste van de drie pijlstormvogels. De meeste exemplaren passeren de Nederlandse kust tussen juli en september. In tegenstelling tot noordse en grauwe pijlstormvogels worden vale pijlstormvogels relatief vaak gezien onder rustige weersomstandigheden boven een gladde zee. Plompere bouw dan de andere pijlstormvogels, kortere vleugels (waarmee relatief vaak flappend in plaats van keilend) en dikkere buik. Op kleed te herkennen aan bruine bovendelen, compacte bouw, lichte buik, donkere tekening in de oksel en bruine onderstaartdekveren.

Noordse pijlstormvogel Vooral met aanlandige wind in het najaar te zien. Relatief korte vleugels en daardoor compacte bouw. Maakt gemiddeld hogere bogen tijdens keilen dan grauwe pijlstormvogel. Het beste kenmerk zijn de opvallend witte onderdelen en zwarte bovendelen. Sommige vogels hebben een donkere tekening in de oksel.

Noordse stormvogel Langs de kust een doortrekker en vaak alleen zichtbaar bij aanlandige wind, met name in de nazomer, herfst en soms winter. De stijve vleugelslag wordt afgewisseld met glijvluchten. Gemiddeld groter dan de drie pijlstormvogels met grotere kop. De soort kent variatie in het kleed, zowel de lichte als de (zeldzamere) donkere variant kan worden gezien.

Valken

Roodpootvalk

Doortrekker, schaars
28–34 cm, S 65–76 cm
Open terreinen met verspreid
staande bomen

Duidelijk
zwart masker



Donkere
achterrand

♀

Zwart
masker

Lichte kruin
en wang



Jonge vogel

Blauwgrijze rug
met donkere
dwarsstreping



♀

Overwegend
donker blauwgrijs



♂

Dofrode
'broek'

Overwegend
oranjebruin

Torenvalk

Jaarvogel, algemeen
31–37 cm, S 68–78 cm
Boerenland, open
cultuurgebieden

Leigrijze kop met
roestbruine rug met
zwarte vlekjes



♂

Overwegend bruinig
gekleurd met veel vlekken



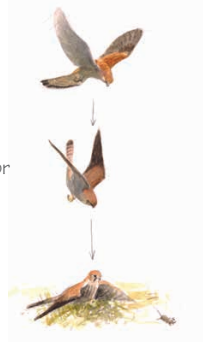
♀

Donkere
eindband



♂

Bidt veel voor
duikvlucht
naar prooi



Donkere eindband
in vlucht niet altijd
zichtbaar (tijdens
het bidden wel)



♀

Boomvalk

Broedvogel, algemeen
29–35 cm, S 70–84 cm
Open (moeras)gebieden
met hoge bomen. Broedt in
kraaiennesten in
hoogspanningsmasten



Juveniel

Beige
onderstaart-
dekveren



Spitse vleugels
(‘boomerang’)



Adult

Donkere kop
met zwart
masker en
witte wang



Eet vaak prooi (libel)
in vlucht al op



Zwaar
gestreept

Oranjerode
‘broek’

Slechtvalk

Stevige
compacte
vorm



Roodpootvalk Invasiegast met in sommige jaren vooral bij aanhoudende oostenwinden redelijke aantallen (meestal in mei of aug-sep vooral op heideterreinen in het binnenland). In andere jaren meestal enkelingen op trek. Een zomerkleed man is onmiskenbaar. Leigrijs met een dofrode broek en poten. Vrouwjes zijn oranjebruin op borst en kop met blauwgrijze bovendelen en een donker masker. Vooral onvolwassen vogels kunnen vrij makkelijk verward worden met torenvalk of boomvalk. Net als de boomvalk hebben onvolwassen roodpootvalken een masker, maar de kop is over het algemeen lichter gekleurd en ook het petje is lichter. Bidt vaak, maar wel anders dan de torenvalk.

Torenvalk De meest algemene valk van ons land, maar de trend is licht afnemend. Vooral afhankelijk van (goede) muizenjaren. Hoofdzakelijk te vinden in het agrarisch gebied. Bidt veel. In alle kleden is de oranje bovenzijde van de vleugels en donkere eindband op de staart zichtbaar.

Boomvalk Broedvogel van eind april tot eind september. Het verenkleed en dan vooral het kopmasker doet denken aan een mini-slechtvalk. Onvolwassen vogels kunnen gemakkelijk verward worden met onvolwassen roodpootvalken, maar die laatste hebben altijd een lichtere indruk en ook het kopprofiel is lichter gekleurd dan van een boomvalk.

Uilen

Dwerguil

Dwaalgast, zeer zeldzaam
15–19 cm, S 32–39 cm
Recentelijk enkele
zangposten (territoria)
vooral in Oost-Nederland



Korte witte
wenkbrauwen

Zeer klein
(formaat spreeuw)



Ruigpootuil

Dwaalgast, zeer zeldzaam
22–27 cm, S 50–62 cm
Broedt in dichte bossen met
kapvlaktes. In sommige jaren
zangposten in NO-Nederland

Kijkt uit hol
in boom (bij
verstoring)



Vierkante kop



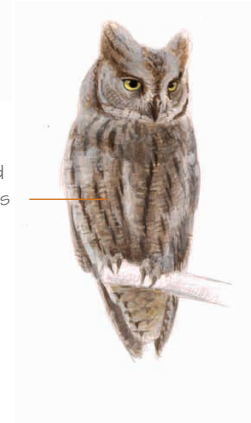


Dwergooruil

Dwaalgast, zeer zeldzaam
19–21 cm, S 47–54 cm
Kan overal opduiken, voor in het
binnenland. In sommige jaren een
(langdurige) zangpost in het voorjaar



Kleine
oorpluimpjes



Overwegend
(donker)grijs
gestreept

Steenuil

Altijd in de buurt
van boerderijen



Duidelijke witte
wenkbrauwen



Golvende vlucht

Dwerguil In ons land vooralsnog een zeer zeldzame broedvogel, maar de aantallen in omliggende landen nemen toe, dus ook de kansen om er een te zien of horen in ons land. Heimelijke vooral schemeractieve kleine uil die vooral (kleine) zangvogels op zijn menu heeft staan. Formaat van een spreeuw. Duidelijk kleiner dan een steenuil met minder duidelijke witte wenkbrauwen. Kenmerkend geluid wordt vooral in de (avond)schemer voortgebracht. Beluister de geluiden via de QR-code.

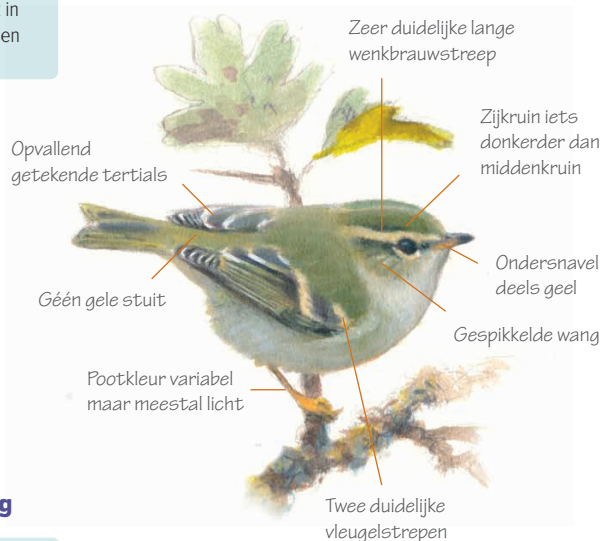
Ruigpootuil In de jaren 70 en 80 al een zeer zeldzame broedvogel, de laatste decennia zijn er nauwelijks meer waarnemingen, deels veroorzaakt door beperkte gerichte zoekactiviteiten in potentieel geschikte broedgebieden (naaldbossen met kapvlakten en een gering aantal bosuilen). Maakt gebruik van spechtenholten om in te broeden. Stuk groter dan de dwerguil met langere staart en een 'vierkante' kop. Beluister het geluid via de QR-code.

Dwergooruil Van de drie zeldzame uilen de relatief algemeenste met een of enkele gevallen per jaar. Kenmerkende roep *piu* dat klinkt als van een vroedmeesterpad en kan de hele nacht worden voortgebracht met tussenpauzes van 2–4 seconden en – omdat de soort vaak in tuinen voorkomt – kan het buurtbewoners wakker houden. Beluister het geluid via de QR-code.

Loofzangers

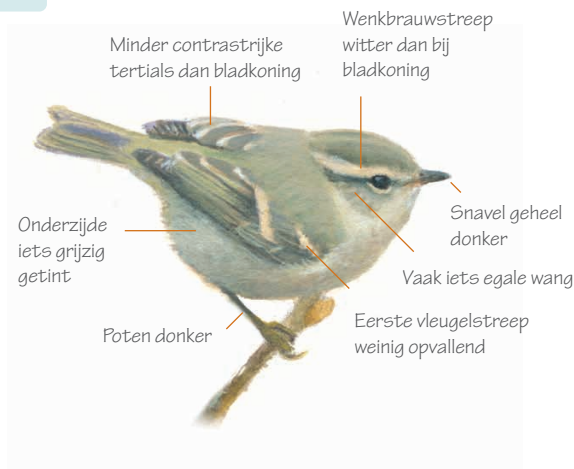
Bladkoning

Dwaalgast (sep–nov), schaars
10–11 cm
Rusteloos, struint bomenrijen
en bosschages af. Vaak in
gezelschap van mezen en
goudhanen



Humes bladkoning

Dwaalgast (okt–dec) en
wintergast, zeer zeldzaam
10–11 cm
Rusteloos, struint bomenrijen
en bosschages af



Over het algemeen wat
grauwer (minder groen
en geel) dan bladkoning

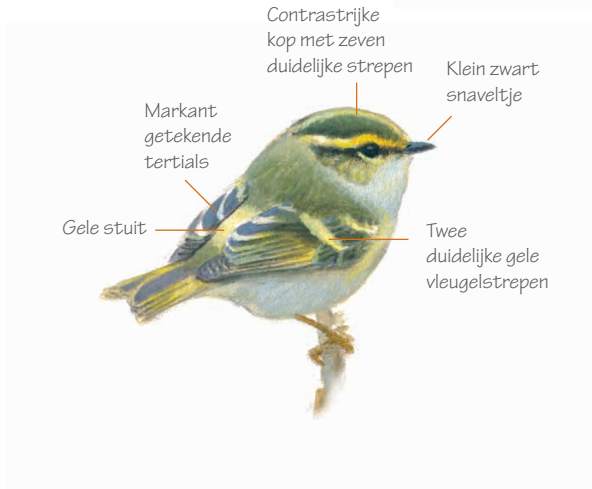


Pallas' boszanger

Dwaalgast (okt–nov),
zeldzaam
9–10 cm
Rusteloos, struint bomenrijen
en bosschages af



Gele stuit, vooral
zichtbaar tijdens
het bidden voor
een blad



Bladkoning Door betere kennis van de roep worden bladkoningen steeds vaker ook in het binnenland gevonden. Zeer kleine zanger met opvallende vleugeltekening en wenkbrauwstreep. Zeer beweeglijk en evenals Humes bladkoning en Pallas' boszanger vaak te vinden tussen groepen rondtrekkende mezen, goudhaantjes en tijtjaffen. Iets minder 'bont' dan Pallas' boszanger door minder opvallende koptekening (geen zeven maar vijf duidelijke strepen) en ontbreken gele stuit. Sterk lijkend op Humes bladkoning in uiterlijk, gedrag en geluid.

Humes bladkoning Zeldzamer dan bladkoning, arriveert gewoonlijk later en blijft vaker overwinteren. Waarnemingen vooral uit de kuststreken maar overwinterende vogels worden ook in het binnenland aangetroffen. Voor een correcte determinatie kunnen goede foto's en geluidsopnames uitkomst bieden.

Pallas' boszanger Wordt vooral op de Waddeneilanden en in de Hollandse duinstreek waargenomen, in het binnenland veel zeldzamer. Ongeveer even klein als vuurgoudhaantje, enorm beweeglijk en markant getekend. Overwintert sporadisch en laat dan in het voorjaar zijn luide, kanarie-achtige zang horen. Verschilt van bladkoning onder andere door contrastrijkere kop (zeven strepen) en gele stuit, goed te zien tijdens het foerageren waarbij ze als goudhaantjes bidden voor een tak of blad. Daarnaast is de soort erg compact gebouwd, met korte staart en weinig nek.